

Este un adevăr care nu se mai cere dovedit faptul că progresul, în oricare ramură a științei, implică deci a științei muzeografice, devine imposibil fără concursul științelor înrudite sau complementare, pe de o parte, iar pe de alta fără preocuparea permanentă de a se „aduca la zi” activitatea lucrătorilor din ramura respectivă cu cele mai noi descoperiri și rezultate obținute în lume la acea dată.

Și în țara noastră se depun eforturi tot mai mari pentru îndeplinirea dezideratelor amintite, în scopul dezvoltării optime a fiecăreia dintre activitățile muzeografice fundamentale, prin lărgirea bazei tehnico-materiale — înzestrarea muzeelor cu aparatură științifică și tehnică și cu materiale necesare cercetării, conservării, restaurării, evidenței — ca și prin atragerea în această activitate a cît mai multor specialiști, cadre cu pregătire superioară și cu înaltă calificare, ce asigură muncii de muzeu un caracter științific tot mai ridicat. Introducerea unor metode noi de prospecțiune arheologică prin măsurarea variațiilor cîmpului magnetic terestru, metodă ce se experimentează în prezent la Timișoara; apelarea la mașinile electronice de calcul pentru realizarea evidenței centralizate a întregului patrimoniu muzeal al țării; încercările de a găsi și aplica cele mai potrivite soluții în spinoasa problemă a conservării și restaurării, care preocupă intens lumea muzeografică din toate țările; organizarea amplei acțiuni de conservare „in situ” a unor monumente de cultură populară, căutarea căilor celor mai eficiente pentru realizarea acestui obiectiv care solicită aportul unui mare număr de discipline; proiectarea și executarea unor expoziții moderne, într-o tehnică și cu mobilier cît mai proprii, sînt numai cîteva exemple în acest sens. Dar nu este mai puțin adevărat că au rămas și probleme în privința cărora nu s-a spus încă ultimul cuvînt — și tocmai aici considerăm că o popularizare mai largă, la toate nivelele, a experienței instituțiilor similare din străinătate n-ar întîrzia să-și arate roadele.

Scoala muzeografică românească se bucură de un mare prestigiu în cercurile de specialitate din multe țări ale lumii, fapt subliniat cu prilejul vizitelor la noi ale unor personalități de peste hotare, ca și cu ocazia vizitelor noastre peste granițe. Inițierea de către țara noastră a consfătuirilor și simpozioanelor cu participare internațională, cum a fost aceea asupra principiilor și metodelor de organizare a muzeelor etnografice în aer liber ținut în anul 1966, ca și participarea muzeografilor noștri la asemenea acțiuni ale altor țări constituie, desigur, cel mai bun prilej pentru schimburile de experiență. La ele se adaugă deplasările în străinătate pentru documentare ale lucrătorilor de muzeu, colaborarea lor la publicațiile de specialitate străine, schimbul de material documentar între muzee etc.

Însă în multe cazuri, dacă nu chiar în cele mai multe, mării majorități a muzeografilor nu le parvii materialele culese sau rezultate din respectivele acțiuni. Dacă textele comunicărilor prezentate la simpoziuni etnografice din 1966 au fost tipărite în patru limbi pentru a sta la îndemîna tuturor participanților, nu la fel se petrec lucrurile și în alte cazuri, îndeosebi atunci cînd este vorba de popularizarea experienței acumulate de muzeele și cercetătorii din străinătate. Apariția ocazională a unor note de călătorie sau articole succinte în presa de diverse profiluri, neintegrîndu-se într-o activitate sistematică de informare a personalului de la toate muzeele, se reduce în chip fatal la inițiative sporadice și izolate, care practic nu rezolvă necesitatea acută de „ținere la zi” a specialiștilor noștri cu ultimele noutăți ale științei muzeografice.

De aceea, fără a susține că o asemenea soluție poate rezolva problema în toate aspectele ei, am considera util ca delegații care se deplasează peste hotare să aibă obligația expresă de a pregăti materiale care să releve cele mai importante laturi ale activității muzeistice din țările vizitate, modul în care este organizată, condusă și înzestrată rețeaua muzeală, sarcinile imediate și de perspectivă ale acesteia, orientarea ei în ansamblu etc., pentru a fi publicate în Revista Muzeelor care este interesată în acest gen de materiale. Concomitent, arhiva documentară a revistei, sporită în permanență cu materiale de interes general aduse din străinătate, este pusă la dispoziția muzeografilor, în scopul de a le îmbogăți cunoștințele, a le ridica gradul de calificare, a le perfecționa stilul de muncă. O asemenea măsură ar fi așezată, credem, și pentru popularizarea realizărilor obținute pe plan intern: alcătuirea unui fond documentar unde să se strîngă materiale privind cele mai izbutite expoziții organizate în țară (tematici, proiecte de mobilier, planuri și schițe reflectînd felul cum s-a utilizat spațiul expozițional, în vederea valorificării lui optime, circuitul de vizitare, fotografiile ale expoziției), materiale privind organizarea depozitelor, metode de conservare-restaurare ș.a.m.d. În acest sens, Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă trebuie să sprijine redacția în vederea organizării unui Centru de documentare muzeistică.

Vom încerca să argumentăm acest punct de vedere, prin consemnarea, în cele ce urmează, a anora dintre soluțiile la care au ajuns, pentru rezolvarea problemelor ridicate rețelei lor de muzee, oamenii de știință și de cultură bulgari și sperăm că astfel vom dovedi utilitatea prezentării în revistă a materialelor de care aminteam.

În ultimele decenii s-a înregistrat o mare dezvoltare a activității cultural-educative a muzeelor din R. P. Bulgaria, cu accentuarea acelor laturi care pot suscita interesul vizitatorului localnic sau mai cu seamă a celui străin, venit în contact pentru prima dată cu universul cultural al Peninsulei Balcanice. Astfel, ca și la noi în țară, au fost amenajate pentru vizitare sau expuse monumente și opere de artă populară și cultă, laică și religioasă, mărturii ale culturii care a înflorit aici din vremuri îndepărtate, continuându-se pînă în zilele noastre. Pentru valorificarea lor multiplă, în Bulgaria s-au conceput unele planuri de perspectivă, care necesită investirea unor însemnate fonduri financiare și a unui mare volum de muncă, cu participarea a numeroși specialiști. Astfel, pentru restaurarea orașului vechi de la Plovdiv, care păstrează laolaltă monumente și clădiri din secolul al XVIII-lea și din epoca Renașterii bulgare, ca și pentru crearea unui mare complex turistic, planul, eșalonat pe mai mulți ani, prevede: restaurarea a circa 50 de construcții de importanță națională și integrarea lor într-un plan de sistematizare a orașului; reconstituirea, după documente originale, a unora dintre clădirile azi dispărute; construirea unui ansamblu turistic-comercial-meșteșugăresc, care să cuprindă hoteluri, magazine, ateliere ale cooperăției, o sală de spectacole, un complex de studii și recreație pentru tineret, restaurante. Muzele — de etnografie, de artă plastică, de istorie, memoriale — se bucură de o atenție deosebită, unele urmînd a se înființa, altele a se extinde, ori a-și schimba sediul în localuri adecvate. Uniunile scriitorilor, arhitecților, muzicienilor, artiștilor plastici, Institutul național pentru monumentele de artă și cultură vor instala în casele reamenajate ale orașului baze de creație, în unele dintre construcții se vor amenaja localuri, ateliere și prăvălii de epocă, iar alte imobile vor fi locuite. Lucrările de restaurare au început din 1956 și se vor termina în 1975. Ele necesită studii prealabile îndelungate și minuțioase; de pildă, numai producerea coloranților ce se vor folosi pentru fațadele clădirilor, în compoziții și nuanțe identice cu celea originale, se va studia pînă în anul 1974.

Sumele cerute de acest șantier, și care anual se ridică la peste două milioane de leva, sînt suportate nu numai de muze, ci și de o serie de alte instituții și organizații, ai căror reprezentanți fac parte din comitetul conducător al restaurărilor și amenajărilor; respectivele organizații și instituții, după terminarea lucrărilor și darea în exploatare a complexului, vor încasa cote părți din beneficiile realizate, proporțional cu fondurile investite de fiecare.

Un comitet asemănător a fost alcătuit și pentru lucrările deschise la orașul vechi și cetatea Tarevit din Tirnovo.

O altă inițiativă interesantă, care antrenează și activitatea muzeelor etnografice, este aceea privind controlul și îndrumarea producției meșterilor populari. În paralel cu cooperarea meșteșugărească, în Bulgaria există o asociație înființată de către Comitetul pentru Artă și Cultură, la care aderă cei mai buni dintre meșterii artiștici și care ține legătura cu membrii săi prin intermediul muzeelor de etnografie. Asociația pune la dispoziție ateliere, unelte și materie primă (inclusiv metale prețioase); Comitetul de stat și comitetele județene pentru artă și cultură controlează, prin lucrătorii de muzeu, producția meșterilor, avînd dreptul să oprească fabricarea și să interzică vînzarea acelor obiecte care nu se inspiră din arta populară tradițională, sau nu corespund din punct de vedere artistic. Periodic, asociația organizează consfățuirii, în cadrul cărora artiștii fac schimburi de experiență și studiază meșteșugurile tradiționale, iar cu acest prilej se deschid și expoziții cu vînzare a produselor lor. Fiecare muzeu mai mare a format, în localitatea unde funcționează, cîte o echipă de meșteri pe care o îndrumă în mod direct și pe lîngă care deprind meșteșugul și ucenici tineri, iar meșterii, la rîndul lor, ajută muzeul în organizarea de expoziții. În unele locuri — la Panaghiuriște, Gabrovo, Berkovița — meșterii lucrează în ateliere tradiționale aflate chiar în incinta muzeelor și își vînd produsele vizitatorilor.

Pentru a-și dezvolta activitatea cultural-educativă și pentru a atrage cît mai mult public, muzeul în aer liber din Gabrovo, care deține și instalații tehnice populare, le menține pe acestea din urmă în permanentă stare de funcțiune, organizînd demonstrații pentru vizitatori, iar în hanurile din muzeu se prepară și se servesc mîncăruri tradiționale. Un asemenea principiu de organizare, deși apreciat de unii specialiști din străinătate, diferă de principiile după care se conduc muzeografi etnografi din țara noastră. Îndeosebi din punctul de vedere al conservării monumentelor, ca și pentru felul cum este considerată în sine noțiunea de muzeu.

Evident, asupra concepțiilor, a modului de a privi lucrurile în această direcție se pot purta în continuare discuții. Colaborarea, în cele mai diverse formule, dintre muzele aceleiași rețele naționale ca și dintre muzele din diferite țări se impune din ce în ce mai mult. Este o opinie pretutindeni împărtășită. Cu prilejul călătoriei întreprinse anul trecut în R. P. Bulgaria, semnatul rîndurilor de față s-a convins de interesul deosebit manifestat de muzeografi din țara vecină și prietenă pentru realizările din acest domeniu ale țării noastre. Atît la Comitetul pentru Cultură și Artă din Sofia, cît și la multe dintre marile muze și complexe muzeale vizitate, cum au fost muzele din capitală, complexe de la Koprivțița, de la Plovdiv și Tirnovo etc., ai căror specialiști au avut ocazia să vadă România sau să intre în legătură cu lucrătorii din muzele noastre, ni s-a vorbit cu multă căldură și admirație despre succesele muzeografiei românești, despre felul cum este organizată în ansamblu rețeaua de diverse profile și, de fiecare dată, despre necesitatea unor schimburi mai numeroase și active, documentare și de informații între cele două țări pe aceste probleme.